

Driehoek kan leiden tot verdere reductie antibioticagebruik

Wat antibioticagebruik betreft is de Nederlandse veehouderij in Europa momenteel een middenmoter. Het gevaar voor de verspreiding van antibioticaresistentie blijft daarmee aanwezig. In zijn promotieonderzoek bestudeerde dierenarts **David Speksnijder** gedragsmatige aspecten van veehouders en dierenartsen ten aanzien van antibioticagebruik en hoe deze mogelijk gunstig zijn te beïnvloeden. Daarop promoveerde hij dinsdag 25 april aan de Universiteit Utrecht.

TEKST & FOTO JOHN EKKELBOOM

Al tijdens zijn studie diergeneeskunde interesseerde David Speksnijder (34) zich in de thematiek rondom antibioticagebruik in de veehouderij. Toen Jaap Wagenaar hem na enkele jaren praktijk benaderde om te solliciteren naar een promotieonderzoek over dit onderwerp, hoefde hij niet lang na te denken. De hoogleraar klinische infectiologie aan de Universiteit Utrecht wilde weten aan welke invloeden dierenartsen bloot stonden wanneer ze antibiotica voorschrijven. Met deze kennis konden gerichte interventies worden ontwikkeld om dierenartsen te ondersteunen het antibioticagebruik in de Nederlandse veehouderij verder terug te dringen. Hoewel de afgelopen jaren door grote inspanningen dat gebruik al ruim is gehalveerd - Nederland is nu een middenmoter in Europa - is het nog steeds noodzakelijk te kijken waar mogelijkheden zijn voor verdere reductie.

Tegenstrijdige adviezen

Omdat landbouwhuisdierenartsen de poortwachters zijn voor het

antibioticagebruik in de veehouderij, nam Speksnijder hun voorschrijfgedrag onder de loop door hen te interviewen. Het viel hem op dat dierenartsen zichzelf vooral zien als serviceverleners voor boeren en als adviseurs om ziektes te voorkomen. "Hun ervaring is echter dat veel boeren de adviezen - bijvoorbeeld vaccineren, aanpassing van huisvesting, ander rantsoen en/of betere klimaatinstellingen - helaas niet opvolgen. Als een dier dan ziek wordt, moeten er alsnog antibiotica worden voorgeschreven. Dikwijls heeft dit te maken met onvoldoende uitleg en gebrekkige communicatie, maar ook met economische motieven. Bovendien krijgen boeren naast dierenartsen andere adviseurs op hun erf. Ze worden opgezaald met een veelheid aan adviezen die vaak niet op één lijn zitten, met als gevaar dat de boer de makkelijkste weg kiest." Speksnijder verwerkte zijn bevindingen in een vragenlijst die hij in 2012 voorlegde aan een grote groep landbouwhuisdierenartsen in Nederland en Vlaanderen om het

voorschrijfgedrag verder te analyseren. Uit de reacties bleek dat veel Nederlandse dierenartsen het eens waren met het stringente reductiebeleid van de overheid vanwege het belang voor de volksgezondheid. Echter een aantal dierenartsen was duidelijk geen voorstander van dit beleid en vreesde negatieve consequenties voor diergezondheid. "Vooral de jonge dierenartsen leken zich bewust van de noodzaak om te verminderen. Tijdens hun opleiding hebben ze die boodschap meegekregen. Wel durven ze minder kritisch te zijn naar de veehouder toe, omdat ze nog bezig zijn om met hem of haar een relatie op te bouwen. Vlaamse collega's leken minder overtuigd van de noodzaak om te reduceren en zouden in meerderheid een beleid van halvering niet ondersteunen. Opvallend was dat Nederlandse dierenartsen veel optimistischer waren over een haalbare reductie in antibioticagebruik in vergelijking met Vlaamse collega's."

SMART-methode

De promovendus onderzocht of een gestructureerde planmatige samenwerking tussen veehouder, dierenarts en voervoorlichter - de adviesdriehoek - een positief effect heeft op diergezondheid en antibioticagebruik. Hiertoe werd het tweejarig project Samen Beter Boeren opgestart op melkveebedrijven met een iets hoger antibioticagebruik dan gemiddeld. In het eerste jaar maakten 20 bedrijven onderdeel uit van de interventiegroep en 19 bedrijven dienden als controlegroep. Het jaar daarop werden de voormalige interventiebedrijven opgevolgd en fungeerde de aanvankelijke controlegroep als interventiegroep.

Volgens Speksnijder moeten antibiotica zo zorgvuldig mogelijk gebruikt worden..

Vooraf kregen dierenartsen een cursus advies- en communicatievaardigheden en volgden melkveehouders en voerforlichters een speciaal hiervoor ontwikkelde e-learningmodule. Iedere driehoek kreeg ondersteuning van een procesbegeleider. Tijdens de eerste bijeenkomst moesten de drie partijen een actieplan opstellen volgens de SMART-methode (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) met als doel diergezondheid te bevorderen en daardoor antibioticagebruik te verminderen. De deelnemende partijen voerden gemiddeld 72 procent van het actieplan volledig uit. Bij de eerste interventiegroep nam het antibioticagebruik met 19 procent af en het jaar daarna zonder procesbegeleiding nog

eens met 6 procent. De controlegroep scoorde in het eerste jaar een reductie van 14 procent, wat mede werd veroorzaakt doordat enkele bedrijven uit eigen beweging enthousiast hadden gereduceerd. Het gevolg was wel dat het jaar erna het antibioticagebruik weer was gestegen. Hoewel een duidelijk effect van deze interventie hierdoor lastig is vast te stellen, constateert Speksnijder dat de aanpak in teamverband toch een mooi extra duwtje in de rug lijkt te bieden. "Op de meeste bedrijven waar we de interventie uitvoerden, zagen we een daling in antibioticagebruik en een lichte verbetering in de meeste diergezondheidskenmerken. Verdere reductie op deze manier lijkt dus mogelijk zonder negatieve gevolgen voor diergezondheid."

Teamaanpak biedt duwtje in de rug

Verdere studie is nodig volgens de onderzoeker. "Het effect van veel maatregelen is vaak op pas op langere termijn te beoordelen. Het is belangrijk regelmatig binnen de driehoek de actiepunten gezamenlijk door te nemen en te zorgen dat adviezen aansluiten bij de opvattingen en mogelijkheden van de boer. Overigens moeten we wel nuchter blijven. Antibiotica zijn hartstikke goede geneesmiddelen die we minder moeten gebruiken waar het kan en zo zorgvuldig mogelijk wanneer het moet." ●